

Bron:

Dit artikel 'Brein én omgeving bepalen de ontplooiing' van Jelle Jolles is gepubliceerd als weblog op www.jellejolles.nl. De weblog is gebaseerd op het hoofdstuk 'Voor sommige scholieren staan de stoplichten van de ontplooiing op groen' uit het boek *Dit wil je weten van Maven Publishing* (ISBN 9789491845352), pp 23-25.

Bij gebruik van onderstaand stuk (pdf) gaarne verwijzen naar de weblog en het artikel in *Dit wil je weten* (Maven).

17 november 2014.

Brein én omgeving bepalen de ontplooiing

JELLE JOLLES

Universiteitshoogleraar Vrije Universiteit; neurowetenschapper en neuropsycholoog; auteur van *Ellis en het verbreinen* (2011)

Matige cijfers op school zijn geen goede voorspeller voor de latere carrière. Want speelse en slecht presterende scholieren kunnen uiteindelijk prima terechtkomen in de samenleving. Ze kunnen zich ontplooien tot een bekwaam bestuurder, een grensverleggend wetenschapper of innovatief ondernemer.

Ik ben universiteitshoogleraar, maar mijn rapportcijfers waren matig – ook op het domein waarop ik cum laude ben afgestudeerd – . Mijn ouders en mijn leraren hadden voortdurend zorgen over mijn voortgang. Maar ik had geluk: ik mocht op school en thuis mijn nieuwsgierigheid achterna en kon veel hobby's ontwikkelen. Daardoor heb ik zowel binnen als buiten school veel waardevolle kennis en ervaringen opgedaan. Waarom is dat zo belangrijk?

Het adolescentenbrein rijpt nog door tot ver na het twintigste jaar. Er vinden in die periode enorme veranderingen plaats in de microstructuur van de hersenen. Veranderingen die worden gestuurd door wat jongeren horen en zien, beleven en ervaren. Adolescenten doen kennis op en leren keuzes maken en de consequenties ervan te ervaren. Ze ontwikkelen zelfinzicht en empathie, gaan de bedoelingen van leeftijdsgenoten en volwassenen begrijpen en ze doorleven de consequenties van hun handelen. Dat geldt voor ervaringen op school, thuis en met vrienden en bij hobby, sport en spel.

Tot ons 25e jaar zijn onze hersenen 'work in progress'. Tieners die tijdens dat 'werk' geïnspireerd worden door ouders en leerkrachten, nieuwe dingen kunnen ervaren en ondernemen, waardevolle feedback krijgen en op een liefdevolle manier worden gestuurd, krijgen zo de kans om motivatie, sociale vaardigheden, kennis en inzicht te ontwikkelen. Zulke tieners hebben een goede uitgangspositie in het verwerven van de vaardigheden die in de volwassenheid nodig zijn. En ze hebben een voorsprong op leeftijdgenoten die het wat dat betreft minder hebben getroffen.

Niet alleen biologie en genen, niet alleen de psychosociale context, maar het geheel van biologische, psychologische, sociale en culturele factoren is belangrijk voor onze ontplooiing. Onze genen bepalen de potentie, de bovengrens. Maar het is de omgeving die bepaalt welke

mogelijkheden we realiseren binnen die biologisch bepaalde grenzen. Het is die samenhang tussen biologische en omgevingsfactoren die ervoor zorgt dat voor sommige kinderen het stoplicht op groen staat, en voor andere op oranje of rood.

Groene stoplichten – zoals een goede gezondheid, ouders die voorlezen, inspirerend speelgoed en leermateriaal, en stimulerende ervaringen – kunnen ervoor zorgen dat een kind zich neuropsychologisch, cognitief en emotioneel snel en goed ontwikkelt. Sommige adolescenten kunnen daardoor – mits nieuwsgierig en gemotiveerd – al op hun 16e, 18e of 21e ver zijn uitgerijpt en een forse persoonlijke groei hebben doorgemaakt.

Anderen doen daar langer over, of lukt het helemaal niet om hun latente talent te ontplooiën. Hun stoplichten staan op oranje of zelfs rood, door een onveilige thuisomgeving, gebrek aan inspirerend speelgoed of leesboeken, matige slaap en voeding, een ontwikkelingsvertraging, stress en aandachtsproblemen. Deze factoren zorgen voor vertraging van de ontwikkeling of, en dat is erger, voor een ontwikkeling die ver uit de buurt blijft van de genetische potenties van een kind.

Voor mij zelf stonden indertijd de stoplichten op groen. Mijn schoolcijfers waren matig, maar ik had stimulerende ouders, een uitstekende school en inspirerende leerkrachten. En mijn ouders konden en wilden mijn bijlessen betalen. Hoe zit dat voor kinderen voor wie de stoplichten op oranje of op rood staan? Velen van hen hebben potenties die even groot kunnen zijn als van kinderen die de wind mee hebben gehad. Dus ouder, buurtvader, leerkracht, oma, samenleving: houd er rekening mee dat de neuropsychologische ontwikkeling en de talent-ontplooiing kan doorlopen tot ver na het 20e levensjaar. Een inspirerende, steunende, faciliterende en op zijn tijd sturende omgeving zet voor hen de oranje of rode stoplichten alsnog op groen.

Die omgeving, dat bent ú!

Deze column is gebaseerd op het hoofdstuk ‘Voor sommige scholieren staan de stoplichten van de ontplooiing op groen’ uit het boek *Dit wil je weten*. Dit boek is op 17 november 2014 verschenen bij Maven Publishing. Meer over het boek op de site van de uitgever: <http://www.mavenpublishing.nl/boeken/dit-wil-je-weten/>